

УДК 77.04(02.029.1):73/76]:616-036.21COVID-19]](477-87)"20"
DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2024.4.10>

Довганич Роберт Габрієлович,
аспірант кафедри історії і теорії мистецтва
Львівської національної академії мистецтв
ORCID ID: 0000-0002-4441-1261
robert.dovganych@gmail.com

УКРАЇНСЬКА ФОТОГРАФІЯ У ЗАКОРДОННИХ ВИДАННЯХ У ПЕРІОД COVID-19: ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ТВОРЧІ КОНЦЕПЦІЇ

У статті здійснено аналіз художніх підходів та творчих інтенцій, що були реалізовані в українській фотографії, опублікованій у закордонних книжкових виданнях під час пандемії COVID-19. Особлива увага приділена вивченню естетичних рішень, концептуальних стратегій та візуальних прийомів, які застосовувалися українськими фотографами у фотопроєктах, що вийшли за межами України. Ці роботи не лише демонструють творчий потенціал українських авторів, але й відображають актуальні теми глобальної ізоляції, соціальної дистанції та кризи. Стаття також розкриває, як ці підходи сприяють інтеграції української фотографії у світовий художній дискурс та відображають загальні тенденції розвитку сучасного мистецтва. Фотокнижки, опубліковані у закордонних виданнях та в яких йдеться у публікації, включають роботи Бориса Михайлова, Юлії Поляшенко, Тараса Бичка, Саші Курмаза, Олександра Чекменьова та Сергія Мельниченка. Ці фотографії представляють широкий спектр стилістичних та концептуальних підходів, від документальної фотографії до експериментальних форм візуальної репрезентації. Їхні роботи відображають як локальні, так і глобальні соціокультурні процеси, що виникли під час пандемії, та показують, як мистецтво може реагувати на такі виклики, як ізоляція, зміна взаємовідносин і трансформація соціальної реальності. Аналіз підтверджує, що українські фотографії не лише зберігають свою унікальну ідентичність, але й успішно взаємодіють із загальносвітовими мистецькими процесами, пропонуючи нові форми візуального осмислення різноманітних суспільних та соціокультурних явищ. Це сприяє подальшій популяризації української фотографії на міжнародній арені. Окрім того, дослідження показує, що в контексті світової фотографії, українські митці здатні впливати на формування нових підходів до осмислення колективного досвіду кризи, поєднуючи елементи локальної культури з глобальними проблемами. Творчі пошуки українських фотографів не тільки відображають поточні виклики, але й закладають основу для подальшого розвитку візуальної культури в умовах глобальних трансформацій.

Ключові слова: образотворчий, фотографія, фотопроєкт, фотокнига, наратив, книжкове видання, концепція, творчість, художні особливості, мистецтво 21 століття.

Dovganych Robert. UKRAINIAN PHOTOGRAPHY IN FOREIGN PUBLICATIONS IN THE PERIOD OF COVID-19: ARTISTIC FEATURES AND CREATIVE CONCEPTS

The article analyzes the artistic approaches and creative intentions that were implemented in Ukrainian photography published in foreign book publications during the COVID-19 pandemic. Special attention is paid to the study of aesthetic solutions, conceptual strategies and visual techniques used by Ukrainian photographers in photo projects that took place outside of Ukraine. These works not only demonstrate the creative potential of Ukrainian authors, but also reflect the current topics of global isolation, social distance and crisis. The article also reveals how these approaches contribute to the integration of Ukrainian photography into the world artistic discourse and reflect the general trends in the development of modern art. The photo books published in foreign publications and referred to in the publication include the works of Borys Mykhaylov, Yulia Polyashenko, Taras Bychko, Sasha Kurmaz, Oleksandr Chekmenyev, and Serhii Melnichenko. These photographers represent a wide range of stylistic and conceptual approaches, from documentary photography to experimental forms of visual representation. Their works reflect both local and global socio-cultural processes that have arisen during the pandemic and show how art can respond to challenges such as isolation, changing relationships and transforming social reality. The analysis confirms that Ukrainian photographers not only preserve their unique identity, but also successfully interact with global artistic processes, offering new forms of visual understanding of various social and sociocultural phenomena. This contributes to the further popularization of Ukrainian photography in the international arena. In addition, the study shows that in the context of world photography, Ukrainian artists are able to influence the formation of new approaches to understanding the collective experience of the crisis, combining elements of local culture with global problems. Creative searches of Ukrainian photographers not only reflect current challenges, but also lay the foundation for the further development of visual culture in the conditions of global transformations.

Key words: fine art, photography, photo project, photo book, narrative, book edition, concept, creativity, artistic features, art of the 21st century.

Вступ. В умовах пандемії COVID-19, яка значно вплинула на всі сфери суспільного життя, українська фотографія отримала нові можливості для інтеграції в міжнародний художній контекст. Особливий інтерес викликають фотопроекти, представлені у закордонних книжкових виданнях, які не лише фіксують реалії кризи, але й розкривають унікальні художні підходи та творчі інтенції українських фотографів. Фотографи дедалі частіше обирають фотокнигу як засіб постійного збереження своїх робіт у фізичному форматі, що важливо для фіксації художніх концепцій у періоди світової кризи. У цьому дослідженні аналізуються естетичні особливості, концептуальні рішення та візуальні стратегії, що застосовувалися у фотопроектах, опублікованих у цей період. Основним завданням є виявлення тенденцій розвитку української фотографії, її взаємодії з глобальними мистецькими процесами та впливу на сучасний мистецький дискурс в умовах світової кризи.

Мета. Виявлення та аналіз художніх підходів і творчих інтенцій, які втілювалися в українській фотографії, представленої у закордонних книжкових виданнях під час пандемії COVID-19. Дослідження спрямоване на розкриття естетичних особливостей, концептуальних рішень та візуальних стратегій, що використовувалися українськими фотографами у фотопроектах, які були опубліковані у цих фотокнигах. Також досліджується, як ці підходи відображають загальні тенденції розвитку української фотографії та її інтеграцію в міжнародний художній контекст, а також їх вплив на глобальні мистецькі дискурси в умовах світової кризи.

Матеріали та методи. У процесі дослідження використано кілька наукових методів, зокрема іконографічний аналіз, візуальний аналіз, документальний підхід, соціокультурний аналіз, порівняльний метод та інтерпретацію художніх символів.

У рамках дослідження було проаналізовано фотокниги таких авторів, як Julie Poly («Ukrzaliznytsia / Ukrzaliznytsia», 2020), Тарас Бичко («Out of Time», 2020), Борис Михайлов («Viscidity», 2020), Саша Курмаз («Lust», 2020), Олександр Чекменьов («Pharmakon»,

2021) та Сергій Мельниченко («Fundamental Space Explorations of Naked Singularity», 2021). Ці видання стали основою для дослідження сучасних українських фотокниг, що були опубліковані в міжнародних виданнях під час пандемії COVID-19. Кожна з них репрезентує різноманітні художні підходи та візуальні стратегії, що сприяли розвитку української фотографії в глобальному мистецькому контексті. Крім того, було використано наукові праці Паоли Руш (Paula Roush), Дуга Споварта (Doug Spowart) та Тіма Фавнса (Tim Fawns), які досліджують взаємодію фотографії, архівів та пам'яті, що додало глибини розумінню сучасної української фотографії, як частини міжнародного художнього дискурсу.

Результати. Фотографії не просто фіксують моменти з минулого, але стають частиною «правди», формуючи наше сприйняття подій і людей. З кожним новим відтворенням у нових середовищах фотографії змінюють свій первісний контекст, що впливає на те, як ми пам'ятаємо ті чи інші події. Цей процес є важливою частиною формування колективної та індивідуальної пам'яті, коли зображення, спочатку зафіксоване в певних умовах, отримує нове значення в іншому культурному чи соціальному контексті [6, с. 2–3].

Важливим є розуміння того, як фотографія та архіви впливають на створення нових наративів і переосмислення минулого. Як зазначає Пола Рауш (7, с. 80), фотоархіви не просто фіксують минуле, а радше створюють нові інтерпретації та розповіді. Вони є своєрідними «руїнами пам'яті», які, попри втрачений первісний контекст, допомагають заново конструювати історію через призму сучасності. Це безпосередньо корелює з українськими фотопроектами, опублікованими під час пандемії COVID-19, де фотографія не тільки документує, але й формує нові художні наративи. Таким чином, ці роботи стають частиною глобального мистецького дискурсу, відображаючи індивідуальні та колективні переживання.

Фотокнига «Ukrzaliznytsia» («Ukrzaliznytsia») української фотографки Julie Poly (справжнє ім'я – Юлія Поляшенко) була видана

лондонським видавництвом Antennebooks у 2020 році. Проєкт знятий у 2017–2019 роках та є візуальним дослідженням подорожей в українських потягах. Маючи особистий досвід роботи провідницею, Юлія через фотографії передає атмосферу та соціальну динаміку, характерну для цього середовища. Важливим іконографічним аспектом проєкту є те, що він не просто документує подорожі, а створює своєрідну мозаїку української культури та суспільства через образи типових пасажирів та реальні ситуації [11].

Іконографія проєкту будується на певних стереотипах і типажах пасажирів українських потягів, що авторка відтворює у своїх знімках. Серед них – солдати, бізнеследі, спортсмени та інші персонажі, які втілюють соціальні та культурні риси, що характеризують сучасне українське суспільство. Відзначаючи різні соціальні групи, фотографка створює образи, які одночасно є типовими й символічними, відображаючи внутрішній соціокультурний ландшафт України.

Світлини в проєкті поєднують документальність з інсценованими елементами, які художниця називає «псевдодокументальними». Це відображає процес трансформації реальних подій та персонажів у художні символи. Важливим іконографічним моментом є сам простір потяга, який символізує перехідний стан, де стираються звичні соціальні межі й норми поведінки. Звичка пасажирів пересідати у зручний одяг, змінювати взуття на капці або навіть подорожувати напівголими втілює деформацію особистих кордонів, які в потязі стають розмитими.

З художнього погляду, проєкт «Укрзалізниця» використовує цілий ряд візуальних прийомів для створення специфічної атмосфери. Julie Poly застосовує кольорову фотографію, що підкреслює різноманітність та яскравість сцен, а також посилює реалістичність і виразність зображених моментів. Велика частина фотографій має еротичний підтекст, що пов'язано з унікальними умовами подорожей в українських потягах, де особистий простір пасажирів є вкрай обмеженим. Ця атмосфера тісних купе, у яких межі приватності фактично зникають, створює відчуття напруги й

інтимності, яке є однією з головних художніх особливостей проєкту.

Естетично проєкт вирізняється контрастами між формальністю поїздів як транспортного засобу та неформальністю поведінки пасажирів. Це протиставлення створює цікаву художню динаміку, де дисципліна та порядок перетинаються з хаосом і спонтанністю. Полі активно експлуатує цю межу між офіційним і особистим, роблячи акцент на еротичному аспекті подорожей – інтимність та близькість між пасажирами, що опиняються в замкненому просторі. Це поєднання документальної правдивості та художньої інтерпретації дозволяє їй підкреслити не тільки культурні особливості українських потягів, але й розкривати психологічні та емоційні стани.

Книга «Укрзалізниця» включає 13 історій, кожна з яких присвячена конкретній подорожі до певного місця. Кожна історія супроводжується текстами, написаними Лізаветою Готтфрік та Ольгою Баленсіагою, що дозволяє інтернаціональній аудиторії краще зрозуміти контекст зображених сцен. Проєкт також залучив міжнародну команду художників: британський видавець Бен Дітто виступив артдиректором, а дизайнером був Маркус Ваткінсон, що підкреслює глобальне значення та інтерес до української культури.

Проєкт та книга «Укрзалізниця» Julie Poly є важливим соціокультурним феноменом, що через фотографію вивчає та інтерпретує унікальний досвід подорожей в українських потягах. Використовуючи псевдодокументальні техніки та естетичні контрасти, авторка створює багатошаровий візуальний наратив, що поєднує документальну точність з художньою інтерпретацією. Це дозволяє глядачеві глибше усвідомити соціальні та культурні особливості України, а також підкреслює складні аспекти міжособистісної взаємодії у просторі потягів, що виступає метафорою соціальної структури українського суспільства.

Видання «Out of Time» зі світлинами львівського фотографа Тараса Бичка було надруковане за сприяння лондонського видавництва Vump Books у 2020 році [13]. Сам проєкт розпочався в Дрогобичі, де автор звернув увагу на місцевий салон краси, який, здавалосьь,

застиг у часі. Цей момент став поштовхом для створення серії фотографій, які досліджують вплив часу на простір та його здатність зберігати сліди минулого. Основною ідеєю є відтворення атмосфери, де минуле продовжує існувати поруч із сучасністю через об'єкти, що здаються «замороженими» в часі – старі інтер'єри, автомобілі та вивіски [5].

Візуал базується на образах часу, які символізують епоху 1980–1990-х років. Ключові елементи – будівлі, вивіски, транспортні засоби – стають візуальними маркерами цієї епохи, зберігаючи культурні й побутові артефакти минулого. Фотографії функціонують як «капсули часу», що зберігають атмосферу інших десятиліть у сучасному середовищі. Бичко наголошує на тих деталях, які часто залишаються непоміченими, але водночас є важливими для збереження пам'яті про минуле.

Сприйняття зображень може викликати у глядачів відчуття ностальгії за радянським періодом, однак сам автор відкидає ідеалізацію цього часу. Його роботи фіксують реальність артефактів, які ще не втрачені під впливом сучасності. Іконографія проєкту не стільки спрямована на відображення часу як ностальгійного переживання, скільки як засіб документування чинної паралельної реальності. Художній стиль Тараса Бичка у проєкті «Out of Time» відзначається документальним підходом до зображення об'єктів і просторів. Автор не втручається у ситуації, не організовує постановні кадри, прагнучи зберегти автентичність навколишнього середовища. Це дозволяє передати природність сцен, в яких застиглий час стає головним об'єктом художнього інтересу.

Важливим прийомом тут є використання диптихів – парних знімків, які створюють візуальний діалог між різними аспектами часу. Ці диптихи зіставляють різні об'єкти або сцени, але при цьому підтримують єдиний настрій та атмосферу, що підсилює ефект застигlosti часу. Такий спосіб дозволяє автору не лише фіксувати об'єкти, але й створювати власну художню мову, яка наголошує на співіснуванні минулого й сучасного. Особлива увага до деталей, таких як старі автомобілі, виві-

ски або інтер'єри, дозволяє автору передати настрої часів, які вже минули, але залишили свій відбиток у сучасній реальності. Простота і мінімалізм у композиції підкреслюють красу буденного і вказують на важливість дрібниць, які створюють загальну картину часу, що застиг.

Проєкт також відображає соціальну реальність малих міст Заходу України, де збережені артефакти минулого є невід'ємною частиною повсякденного життя. Спілкуючись із місцевими жителями під час зйомок, фотограф дізнається їхні історії, пов'язані з об'єктами, що стали об'єктом його фотографій. Це дозволяє глибше зрозуміти соціальний контекст проєкту, де фотографії відображають не лише фізичні об'єкти, але й живу пам'ять людей, для яких ці артефакти є частиною їхньої історії.

Часто місцеві жителі критикують автора за те, що він фокусується на старих, непримітних об'єктах, замість того щоб знімати нові кафе чи будівлі. Однак для Т. Бичко важливо зафіксувати ту паралельну реальність, яку багато хто не помічає, але яка є важливою частиною сучасного міського ландшафту.

Книга Тараса Бичка «Out of Time» є змістовним візуальним дослідженням часу через призму фотографії, де минуле співіснує із сучасністю. Завдяки документальній точності та художній чутливості, автор створює багатошаровий візуальний наратив, що відображає культурні та соціальні трансформації в малих містах Західної України. Іконографія та художня концепція проєкту наголошують на важливості фіксації тих об'єктів і явищ, які, попри плин часу, продовжують формувати атмосферу сучасного українського міського простору.

Фотокнига Бориса Михайлова «Viscosity» («В'язкість») [9], видана американським видавництвом PPP Editions у 2020 році, є важливою роботою в контексті української концептуальної фотографії, яка поєднує текстуральні та візуальні елементи для створення багатовимірного художнього та соціального дискурсу. Фотографії, створені в Харкові в 1982 році, відображають стан суспільства під час політичного застою в Радянському Союзі. Оригінальні зображення були відтворені в

їхньому початковому масштабі з перекладом тексту з російської на англійську мову, що розширює їхній контекст і аудиторію [3].

Іконографія серії будується на відображенні застійного стану радянського суспільства на початку 1980-х років. Фотографії служать візуальними метафорами суспільної та політичної стагнації, де буденні сцени фіксують уповільнення або навіть зупинку соціальних процесів. Основними іконографічними елементами є прості, на перший погляд, сцени повсякденного життя, які в контексті суспільного застою набувають нового, символічного змісту. Михайлов звертає увагу на ті деталі реальності, які зазвичай лишаються поза увагою, перетворюючи їх на символи стагнації та очікування змін.

Значущим аспектом іконографії є інтеграція тексту в композицію фотографій. Спочатку текст виконує функцію тавтологічного опису того, що зображено на фотографії, але з часом він стає більш поетичним та філософським, відображаючи глибші роздуми автора про суспільні процеси та їхній вплив на індивіда. Цей іконографічний спосіб дозволяє поглибити зміст зображень, додаючи до візуальних символів вербальний вимір, що розширює інтерпретаційні можливості.

З художньої точки зору «В'язкість» є прикладом концептуального підходу до фотографії, де зображення та текст взаємодіють, створюючи багатшарову наративну структуру. Автор розвиває свою фотографічну техніку через поступову еволюцію текстуального супроводу зображень: від описових до більш філософських і поетичних. Ця трансформація текстуальної частини відображає зміну мислення митця та його погляду на суспільство, що застигло в стані очікування.

Світлини серії використовують елементи як документальної, так і концептуальної фотографії. З одного боку, Михайлов фіксує об'єктивну реальність суспільного життя в період політичної стагнації. З іншого боку, через поєднання тексту і зображень він створює нові художні сенси, які виходять за межі простої документальності. Використання тексту як інструменту для розширення значення фотографій демонструє багатшаровість авторського

задуму і водночас надає його роботам більш абстрактний та філософський вимір.

У фотокнизі «В'язкість» Борис Михайлов використовує ряд прийомів, які акцентують на відсутності динаміки та розвитку: статичність композиції, порожні простори та однотипність об'єктів створюють відчуття застою та циклічності. Приглушена колірна палітра та фокус на буденних сценах підсилюють атмосферу соціальної стагнації, а мінімалізм у зображенні людей або їхня відсутність підкреслюють ізоляцію та відчуженість. Ці прийоми візуалізують застиглість часу та стан загальної «в'язкості» у радянському суспільстві. Це підкреслює не лише соціальний, але й психологічний стан людей у контексті суспільного застою. Важливим елементом у композиції є використання статичних, часто порожніх просторів, що візуально передають відчуття застиглого часу.

Фотокнига «В'язкість» була створена в контексті політичного та соціального застою в Радянському Союзі, коли суспільство перебувало в стані невизначеності та очікування. Цей період відзначався відсутністю кардинальних змін у політичному житті, водночас накопичувався соціальний та економічний тиск, що призводило до загального відчуття застою. Б. Михайлов вдало фіксує цей стан, передаючи його через візуальні символи буденності та статичності.

У своїй творчості Б. Михайлов завжди вирізнявся критичним поглядом на радянське суспільство, що відображалось в його попередніх роботах, таких як «Червона серія» та «Історія хвороби». Серія «В'язкість» є продовженням цієї лінії, де автор фіксує не тільки зовнішні ознаки застою, але й досліджує його глибші соціальні й психологічні аспекти. У той час як попередні серії Михайлова зосереджувалися на більш драматичних і політично заряджених зображеннях, «В'язкість» пропонує інший погляд – на застій як на явище, що пронизує суспільство на глибинному рівні, створюючи відчуття загального очікування і бездіяльності.

Фотокнига «В'язкість» Бориса Михайлова є хорошим прикладом концептуальної фотографії, де текст і зображення створюють єди-

ний художній простір для дослідження соціальних та політичних процесів. Іконографічні та художні елементи цієї роботи акцентують на застої як соціальному та психологічному феномені, що пронизує радянське суспільство початку 1980-х років. Завдяки поєднанню філософських роздумів та візуальної фіксації буденних сцен, Михайлов створює складний наратив, що відображає глибину суспільних проблем того часу, надаючи своїм роботам універсального характеру.

Фотокнига 2020 року під назвою «Lust» («Жадання») українського мультидисциплінарного художника Саші Курмаза, італійського видавництва 89books, є візуальним дослідженням феномену домашньої еротичної фотографії в пострадянському просторі, де аматорський контент стає своєрідним культурним артефактом [8]. Курмаз пропонує систематичний підхід до класифікації домашнього порно, фокусуючись на повторюваних візуальних шаблонах та іконографічних структурах, які формують цей жанр.

Візуальна частина фотокниги базується на ретельно підібраних архетипах домашньої еротичної фотографії, які стали характерними для початку 2000-х років [1]. Ключові мотиви – жінки на спині, в ванній кімнаті, у ліжку, вкритому пелюстками троянд, або на природі – відображають стереотипні уявлення про інтимність і сексуальність. Окремі сцени часто супроводжуються символами пострадянського побуту: килими на стінах, типові меблі та депресивні інтер'єри, що додають контексту соціальної реальності, в якій ці зображення виникають. Такі атрибути підкреслюють не лише сексуальну відвертість, але й культурну та соціальну тяглість часу, де еротика стикається з елементами буденності.

Чоловіча оголеність у книзі також присутня, але вона менш поширена, що відображає зсув у гендерному погляді на еротіку. Попри стереотипи про те, що порно створене виключно для чоловіків, книга демонструє взаємний інтерес до оголеності обох статей, наголошуючи на складності іконографії жіночого та чоловічого поглядів.

Художній підхід С. Курмаза полягає у створенні класифікації цих зображень, що дозво-

ляє сприймати їх не як окремі сцени, а як культурний феномен, де еротична фотографія стає засобом самовираження та відображення інтимних стосунків у певному соціальному контексті. Автор не просто збирає зображення, а формує з них візуальні наративи, що розкривають певні аспекти інтимності, які в інших умовах могли б бути приховані або маргіналізовані.

Використання повторюваних мотивів і образів дозволяє говорити про створення своєрідного канону домашньої еротики, який є водночас особистим і універсальним. Курмаз створює відчуття документальної точності, але водночас його фотографії виводять глядача за межі звичної візуальної естетики, звертаючи увагу на соціальний і культурний контекст, у якому цей жанр існує.

Фотокнига «Жадання» Саші Курмаза є мистецьким проєктом, що досліджує феномен домашньої еротичної фотографії через іконографічний та художній аналіз. Вона поєднує елементи пострадянської буденності з інтимністю, створюючи візуальний наратив, що виходить за межі порнографічного контексту і підкреслює соціальні, культурні та гендерні аспекти цього жанру. Курмаз класифікує зображення, надаючи їм новий статус – як об'єктів для дослідження та критичного осмислення, що демонструє значення еротичної фотографії як культурного феномену в пострадянському просторі.

Проєкт Олександра Чекменьова «Pharmakon» [12], заснований на серії фотографій «Швидка допомога», є важливим прикладом документальної фотографії, який демонструє глибокий соціальний контекст та екзистенційні питання через засоби іконографії та художньої виразності.

Іконографія проєкту базується на протиставленні життя та смерті, болю й байдужості. Зображені на фотографіях сцени не просто документують події, вони виконують роль символів соціальних та моральних проблем, притаманних пострадянському суспільству. Одним із ключових елементів тут є людське тіло – воно виступає об'єктом фізичної вразливості та соціальної маргіналізації. Зображення тіл у стані смерті або важкого травму-

вання стають метафорою людської крихкості та беззахисності перед суспільними викликами, такими як насильство, бідність та соціальна несправедливість.

На фотографіях автора лікарі й поліціанти часто виступають як посередники між життям і смертю, однак у багатьох випадках вони зображені в стані емоційного дистанціювання або навіть байдужості. Це додає додатковий символічний вимір зображенням, підкреслюючи дегуманізацію людей у суспільстві, яке стає індиферентним до болю та страждань.

З художньої точки зору, серія «Швидка допомога» відзначається використанням кольору та композиції для створення візуальної напруги та драматизму. Спочатку О. Чекменьов використовував чорно-білу плівку, що створювало певну абстрагованість зображених сцен, акцентуючи на формах і текстах. Перехід до кольорової фотографії став важливим художнім прийомом, що дозволив автору додати зображенням реалістичний вимір. Особливо помітні елементи червоного кольору, що символізують кров і небезпеку, слугують візуальними акцентами, які підсилюють емоційний ефект від перегляду фотографій.

Композиційно фотографії побудовані таким чином, щоб глядач відчував себе частиною сцени. Використання широких планів і глибоких перспектив дає можливість занурення у простір події, створюючи відчуття співпричетності до подій, що відбуваються. Художній прийом розташування героїв на задньому плані зображень або включення об'єктів, що відвертають увагу, акцентують на буденності подій, які можуть виглядати звичайними, але при глибокому аналізі відкривають драматичні соціальні процеси.

Використання світла й тіні в фотографіях підсилює відчуття відчуженості та невизначеності. Світлові контрасти підкреслюють відсутність ясності та порядку в ситуаціях, зображених на світлинах, що додає драматизму і підсилює емоційний вплив.

Проект О. Чекменьова «Pharmakon» є глибоким візуальним дослідженням людських страждань і соціальної дезінтеграції. Через іконографічний і художній аналіз серія

«Швидка допомога» демонструє не лише фізичну вразливість індивіда перед екстремальними обставинами, але й підкреслює байдужість соціальних інститутів до цих проблем. Чекменьов використовує візуальні та символічні засоби для того, щоб викликати глядача на роздуми про соціальні виклики та моральну відповідальність.

Проект «Fundamental Space Explorations of Naked Singularity» [10] або українською «Фундаментальні дослідження простору оголеної сингулярності» репрезентує складний симбіоз філософської рефлексії та візуальної абстракції, вираженої через фотографічні зображення, 3D-анімацію та графічні елементи. Візуальний ряд функціонує як метафоричне відображення стану індивідуального пошуку ідентичності в межах космічної та внутрішньої реальностей.

З погляду іконографії, проект оперує концептом сингулярності, яка втілена через серію зображень із затемненою колірною гамою, де домінують холодні тони, що асоціюються з відчуженням і невизначеністю [2]. Візуальні елементи – такі як туманні людські фігури, пейзажі з мінімалістичними деталями та композиції з акцентованими джерелами світла – виступають метафорами людської самотності та втрати ідентичності. Використання невизначених контурів людських постатей підкреслює фрагментацію суб'єктності, де індивід втрачає чіткість самовизначення у своїй нескінченній внутрішній боротьбі.

Оголена фігура у світлинах слугує символом первинної людської сутності, очищеної від культурних і соціальних нашарувань, що підкреслює вразливість і ізоляцію особистості. Художнє рішення побудоване на контрастах між яскравими й холодними відтінками, наприклад червоними й рожевими акцентами, що увиразнюють протиставлення природного й техногенного середовищ. Це протиставлення підсилює семантику внутрішнього пошуку, де індивід перебуває на межі свідомого та підсвідомого, відображаючи концепцію горизонту подій.

Ключовий акцент у візуальній структурі проекту – це аналогія з горизонтом подій, який виступає символом непереборної межі

між особистим світом індивіда та зовнішньою реальністю. Локальні джерела світла на темному фоні виступають у ролі маркерів іншої, прихованої реальності, що перебуває за межами осягнення спостерігача. У поєднанні з псевдодокументальними елементами, проєкт відкриває глядачеві візуалізацію метафізичного пошуку, який відбувається за межами звичної реальності.

Проєкт у фотокнизі функціонує на перетині іконографічного аналізу екзистенційної ізоляції через художні засоби абстракції та концептуалізації, формуючи нову візуальну мову для відображення пошуку особистісної ідентичності в контексті сучасної філософії та космології.

Висновки. Дослідження художніх підходів та творчих інтенцій української фотографії, представленої у закордонних виданнях під час пандемії COVID-19, показує, що цей період

став важливим для інтеграції українських фотопроєктів у міжнародний мистецький контекст. Пандемія сприяла активному використанню фотокниги як засобу збереження та поширення робіт у фізичному форматі. Фотографи, працюючи в умовах глобальної кризи, змогли розкрити нові художні підходи та візуальні стратегії, що відображають як соціальні трансформації, так і особистісні переживання. Їхні роботи не лише документували події, а й створювали нові наративи, які вийшли за межі локальних контекстів і стали частиною ширшого міжнародного дискурсу. Фотокниги українських авторів, опубліковані під час пандемії, продемонстрували різноманіття візуальних стилів і концептуальних рішень, що свідчить про поступальний розвиток української фотографії та її здатність взаємодіяти з глобальними мистецькими процесами навіть в умовах світової кризи.

Література:

1. Навіщо таке знімати? URL: <https://birdinflight.com/nathnennya-2/dosvid/ambulance-chekmenev.html> Bird In Flight, (дата звернення: 04.09.24).
2. Fundamental space explorations of naked singularity: URL: <https://melnitzenko.com/gallery/fundamental-space-explorations-of-naked-singularity/> Sergey Melnitzenko, (дата звернення: 04.09.24).
3. Сідаш Я. Фотокнига «В'язкість» Бориса Михайлова: URL: <https://www.untitled.in.ua/post/viscosity-boris-mikhailov-book> Untitled, (дата звернення: 04.09.24).
4. Мироненко В. Жадання Саші Курмаза: URL: <https://www.untitled.in.ua/post/lust-sasha-kurmaz> Untitled, (дата звернення: 04.09.24).
5. Andrea Rattos. OUT OF TIME: URL: <https://woofermagazine.com/2023/05/09/elementor-684/> Woofermagazine, (дата звернення: 04.09.24).
6. Fawns T. Photography and the disruption of memory and meaning. Ubiquity: The Journal of Pervasive Media. 2014.
7. Roush P. Chaos of Memories: Surviving Archives and the Ruins of History According to the Found Photo Foundation: ORDER AND COLLAPSE THE LIVES OF ARCHIVES. Valand Academy, Gothenburg, Sweden, Art And Theory Publishing, 2016.
8. Sasha Kurmaz. Вожделение (Lust): Palermo: 89books, 2020. 296с.
9. Mikhailov B. Viscidity: New York: PPP Editions, 2020.
10. Melnitzenko S. Fundamental Space Explorations of Naked Singularity: Palermo: 89books, 2021.
11. Julie Poly. Ukrzaliznytsia: London: Antennebooks, 2020. 224с.
12. Chekmenev A. Pharmakon / Ambulance: Palermo: 89books, 2021. 132с.
13. Bychko T. Out of Time: / за ред. D. Solomons. United Kingdom: Bump Books, 2020. 32 с.

References:

1. *Navishcho take zniematy?* [Why shoot this?]. birdinflight.com. Retrieved from <https://birdinflight.com/nathnennya-2/dosvid/ambulance-chekmenev.html> [in Ukrainian].
2. *Fundamental space explorations of naked singularity*. melnitzenko.com. Retrieved from <https://melnitzenko.com/gallery/fundamental-space-explorations-of-naked-singularity/>.
3. *Fotoknyha «Viazkist» Borysa Mykhailova*. [Photobook «Viscosity» by Boris Mykhaylov.]. untitled.in.ua. Retrieved from <https://www.untitled.in.ua/post/viscosity-boris-mikhailov-book> [in Ukrainian].
4. *Zhadannia Sashi Kurmaza* [Lust of Sasha Kurmaz]. untitled.in.ua. Retrieved from <https://www.untitled.in.ua/post/lust-sasha-kurmaz> [in Ukrainian].

5. Out Of Time. woofermagazine.com. Retrieved from Woofermagazine. <https://woofermagazine.com/2023/05/09/elementor-684>.
6. Fawns, T. (2014). Photography and the disruption of memory and meaning. *Ubiquity: The Journal of Pervasive Media*. academia.edu. Retrieved from https://www.academia.edu/32398912/Photography_and_the_disruption_of_memory_and_meaning.
7. Roush, P. (2016). *Chaos of Memories: Surviving Archives and the Ruins of History According to the Found Photo Foundation*. In *ORDER AND COLLAPSE THE LIVES OF ARCHIVES. Order and Collapse*, Valand Academy, Gothenburg, Sweden. Art And Theory Publishing. openresearch.lsbu.ac.uk. Retrieved from <https://openresearch.lsbu.ac.uk/item/8746q>.
8. Sasha Kurmaz. (2020). *Vozhdelenye (Lust) [Lust]*. Palermo, Italy: 89books.
9. Mikhailov, B. (2020). *Viscidity*. NY, USA: PPP Editions.
10. Melnitchenko, S. (2021). *Fundamental Space Explorations of Naked Singularity*. Palermo, Italy: 89books.
11. Julie Poly. (2020). *Ukrzaliznytsia*. London, UK: Antennebooks.
12. Chekmenev, A. (2021). *Pharmakon / Ambulance*. Palermo, Italy: 89books.
13. Bychko, T. (2020). *Out of Time* (D. Solomons, Ed.). London, UK: Bump Books.